

Изм. № 404/07.10.2025

ДО:

Г-Н ЖЕЧО СТАНКОВ
МИНИСТЪР НА ЕНЕРГЕТИКАТА

КОПИЕ ДО:

Г-ЖА ТЕМЕНУЖКА ПЕТКОВА
МИНИСТЪР НА ФИНАНСИТЕ

**ОТНОСНО: ПРЕДЛОЖЕН ЗА ОБЩЕСТВЕНО ОБСЪЖДАНЕ ПРОЕКТ НА ПМС ЗА
ОПРЕДЕЛЯНЕ НА УСЛОВИЯТА И РЕДА ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ПРОГРАМА ЗА КОМПЕНСАЦИИ
НА ЕНЕРГОЕМКИТЕ ПОТРЕБИТЕЛИ НА ЕЛЕКТРОЕНЕРГИЯ**

Уважаеми г-н Станков,

По повод на публикувания на 18.09.2025 г. за обществено обсъждане проект на ПМС за определяне на условията и реда за прилагане на програма за компенсации на енергоемките потребители на електроенергия (проект на ПМС), изразяваме следното становище:

Констатираме като положително (4 години след въвеждане на механизъм за компенсиране на разходите за електроенергия на крайните небитови потребители под една или друга форма в Република България), че за първи път, при спазване изискванията на европейската регулаторна рамка в тази област, държавното подпомагане се обвързва със задължение за подпомаганото предприятие да инвестира в мерки за енергийна ефективност и декарбонизация, което е в синхрон с позициите на АТЕБ от началото на въвеждане на механизмите за компенсации.

Обръщаме внимание обаче, че в сравнение с предходно прилаганите механизми за подпомагане чрез компенсиране на разходите за електроенергия на небитови потребители, с предложени нов механизъм се предвиждат **напълно необосновани допълнителни административни, организационни и финансови утежнения за доставчиците на електрическа енергия**. Така по силата на предлагания нов ред за подпомагане, на доставчиците се вменяват задължения и отговорности, придаващи им роля, която е далеч отвъд досегашното им положение на своего рода финансов посредник и доставчик на счетоводно-справочна информация, и е далече отвът нашите правомощия.

С предлаганите нови правила на държавна помощ с проекта на ПМС **на доставчиците на електроенергия - частноправни субекти се вменят задължения и отговорности на публичноправен субект (проверяващ орган, извършва оценка за допустимост – присъщи за администратор на държавна помощ)**. Като такива категорично могат да бъдат определени следните общи и специфични изисквания (чл. 6 - 10 от проекта на ПМС):

- задължение за „обективност при предоставяне на компенсациите - по един и същ начин за всички предприятия в един и същи отрасъл, намиращи се в сходно фактическо положение“;
- проверка и преценка на „доказателства за съответствие с критериите за допустимост“
- преценка на „информация за вида, мястото, размера и срока за изпълнение на планираните от предприятието инвестиции“, както и преценка на „проектната им готовност“;
- проверка на обстоятелства и критерии за допустимост, съответно преценка на допустимост за подпомагане и подаване на декларация за извършената проверка (виж чл. 10).

Механизмът за изчисляване на компенсацията е изключително сложен и ще отнема много ресурси. Според него доставчиците са длъжни да определят месечната компенсация като 50% от количеството потребена електрическа енергия умножено по 50% от среднопретеглената цена за базов товар на пазара „ден напред“, като същевременно се гарантира, че крайната цена не пада под 125 лв./MWh. Това изчисление впоследствие трябва да бъде проверено за всеки клиент поотделно, което допълнително утежнява оперативното и финансовото натоварване.

Съгласно правото на Европейския съюз в областта на държавните помощи (в частност член 107 и член 108 от Договора за функционирането на Европейския съюз), помощите, предоставяни от държавите членки, трябва да бъдат насочени към точно определени икономически дейности, да не засягат по неблагоприятен начин условията на търговия до степен, която противоречи на обществения интерес, да са структурирани по прозрачен начин и да са подложени на обществен контрол. Схемите за държавна помощ трябва също така да гарантират, че административните функции, свързани с допустимостта, спазването и проверката, се осъществяват по начин, който съответства на принципите на справедливост, отчетност и ясно разпределение на отговорностите. Практиката на Европейската комисия показва, че такива административни дейности по своята същност следва да се изпълняват от публични органи, а не от частни субекти с търговски интереси. Възлагането на такива задължения на доставчиците поражда риск от нарушаване на принципа, че администрирането на държавни помощи (особено проверката на допустимост, извършването на одити и контрола по спазването на изискванията) представлява публична функция.

Самият проект на постановление посочва Рамката за мерки за държавна помощ в подкрепа на Пакта за чиста промишленост (*Clean Industrial Deal State Aid Framework, CISAF*) като свое правно основание. На практика обаче, неговите разпоредби

противоречат на основните принципи на CISAF. Рамката изисква държавите членки да разработват мерки за подкрепа, които опростяват процедурите, свеждат до минимум

регулаторната тежест и гарантират пропорционалност, предвидимост и ефективен публичен контрол. Чрез възлагането на доставчиците на задължения да събират заявления, да проверяват допустимостта и да разглеждат декларации, проектът на постановление налага административни ангажменти, които излизат извън техните законови функции и пряко подкопават тези принципи.

Несъответствието на проекта на постановление с Рамката CISAF става още по-очевидно при сравнение с начина, по който други държави членки административат сходни схеми за подкрепа. В целия Европейски съюз бенефициерите сключват договори директно с публични органи или определени държавни агенции, а не подават заявления чрез частни търговски дружества. В Италия, по програмата „Energy Release 2.0“, енергоинтензивните предприятия подписват двустранни договори за разлика директно с GSE — държавния оператор на енергийни услуги. Във Франция компенсациите за непреки емисии на CO₂ се управляват изцяло от Агенцията за услуги и плащания (*Agence de Services et de Paiement, ASP*), която приема заявленията, проверява допустимостта и изплаща помощите — доставчиците не участват. В Германия предприятията кандидатстват директно пред Германския орган за търговия с емисии към Федералната агенция по околна среда (*Deutsche Emissionshandellstelle* или *DEHSt*) за компенсации на цените на електроенергията, отново без посредничество от доставчици. В Испания, съгласно Закона за електроинтензивните предприятия (*RD 1106/2020*), заявленията се подават чрез портала на Министерството на индустрията до Генералната дирекция по промишленост и МСП (*La Dirección General de Estrategia Industrial y de la Pequeña y Mediana Empresa*) която управлява помощта. В Нидерландия Агенцията за предприятия (*Rijksdienst voor Ondernemend Nederland* или *RVO*) прилага схемата за компенсация на енергийните разходи за енергоинтензивни малки и средни предприятия (*Tegemoetkoming Energiekosten-regeling*) от името на Министерството на икономиката и климата, като бенефициентите общуват директно с RVO. Подобно, в Португалия, съгласно Закона за електроинтензивни потребители, заявленията се подават чрез портала на Главна дирекция „Енергетика и геология“ (*A Direção Geral de Energia e Geologia* или *DGRG*), а одобрените кандидати подписват договор директно с държавата в лицето на DGEG.

Тези примери ясно показват, че съгласно принципите на CISAF административната отговорност и контролът по спазването на изискванията принадлежат на публичните органи. За разлика от това, коментираният проект на постановление прехвърля тези задължения върху доставчиците — в противоречие както с практиката в ЕС, така и с рамката, на която самото постановление се позовава.

Съгласно CISAF прозрачността и мониторингът на спазването са отговорности на публичните органи, а не на частните участници на пазара. Освен това CISAF изрично изисква „по-ясни и по-гъвкави критерии“, което предполага, че процедурите по кандидатстване и проверка трябва да бъдат опростени и управлявани от компетентния публичен орган.

В същия смисъл е и нашият Закон за държавните помощи (ЗДП), като чрез това вменяване на задължения на публичноправен орган на частноправни субекти възниква очевидна колизия с него.

По-конкретно - в ЗДП е посочено, че администратор на държавна помощ е лицето, което **предоставя** или управлява, вкл. разработва държавна помощ е публичен орган (чл. 9, ал. 1-4 от ЗДП). **Като в чл. 9, ал. 5 от ЗДП** е изрично посочено (изброено), че администраторът на държавна помощ може да възложи част от функциите си единствено и само на друг публичноправен субект (**„на публичноправна организация, публичен орган или публично предприятие, което носи отговорност като администратор на помощ за възложените функции и изпълнява свързаните с тях задължения спрямо получателя на помощта“**).

В чл. 18 от ЗДП е изрично посочено, че:

- Администраторът на помощ **е длъжен да осигури и поддържа** (а не просто да вмени задължение с подзаконов нормативен акт на друго лице и още по-малко на частноправен субект) достатъчен капацитет за осъществяване на дейностите по планиране, разработване, **уведомяване, документиране, предоставяне и управление, докладване и контрол** на предоставянето на държавни помощи и минимални помощи.
- Администраторът на помощ **е длъжен да определи необходимите мерки за изпълнение на гореупоменатите функции и дейности съобразно обема и спецификата на администрираните помощи, като включва най-малко техническа, кадрова обезпеченост и мерки за съхранение на информация.**

С оглед на гореизложеното, считаме за абсолютно недопустимо от гледна точка на националната правна уредба в областта на държавните помощи (ЗДП) преки отговорности, свързани с администрирането на държавна помощ като преценка за допустимост, оценка на факти, обстоятелства и доказателства във връзка с предоставянето на държавна помощ, както и фактическото предоставяне на държавна помощ, да се вменяват на частноправни субекти (доставчици на електроенергия).

Допълнителен аргументи в тази посока са и правилата за подсъдност на актовете (общи или индивидуални), свързани с предоставянето на държавна помощ, предвидени в чл. 53 и следващи от ЗДП, където изрично е посочено, че компетентни са административните съдилища, като всякакви жалби и искове се разглеждат по реда на Административнопроцесуалния кодекс, който от своя страна третира актовете и действията на административните органи (съответно публичните и приравнените на публични организации по чл. 9 от ЗДП), а не на частноправни субекти.

За да се приведе постановлението в съответствие с рамката, на която се позовава, следва членове 9 и 10 да бъдат изменени така, че проверката на допустимостта и контрола по спазването да останат в компетентността на Фонда или Министерството, вместо да се възлагат непропорционални административни функции и рискове на доставчиците.

Ето защо предлагаме изменение на членове 9 и 10, така че доставчиците да не бъдат натоварвани с административни задачи, несвързани с техните функции, като

същевременно Министерството на енергетиката и фонд „Сигурност на електроенергийната система“ по всяко време запазват правото да извършват преки проверки за установяване дали кандидатите отговарят на условията на Програмата и надлежно изпълняват своите задължения.

„**Чл. 9.** (1) За да получи компенсация за съответния ценови период, предприятието подава заявление до доставчика, с който има сключен договор за доставка на електрическа енергия.

(2) Към заявлението по ал. 1 предприятието представя ~~доказателства за съответствие с критериите за допустимост:~~

~~1. актуално удостоверение относно код на основна икономическа дейност, издадено от Националния статистически институт;~~

~~2. декларация и самооценка от предприятието, че не е в затруднено положение съгласно Насоките за държавна помощ за оздравяване и реструктуриране на нефинансови предприятия в затруднено положение на Европейската комисия (ОВ, С 249/01 от 31 юли 2014 г.);~~

~~3. удостоверения за липса на публични задължения съгласно чл. 8, ал. 1, т. 3;~~

4. декларация по образец съгласно Приложение № 2, с която декларира, че **отговаря на условията по програмата**, разбира задълженията си по **нея програмата**, както и че ще извърши допустими инвестиции в размер най-малко на 50 на сто от получените компенсации.

~~(3) Предприятията, които подлежат на задължителен независим финансов одит по чл. 37 от Закона за счетоводството, към декларацията по ал. 2, т. 2 представят копие от мнение/заключение от регистриран одитор по Закона за независимия финансов одит и изразяването на сигурност по устойчивостта по финансовите отчети.~~

(34) В заявлението се предоставя и информация за вида, мястото, размера и срока за изпълнение на планираните от предприятието инвестиции, както и проектната им готовност.

Чл. 10. (1) ~~След проверка на представените доказателства~~ **Доставчикът** предоставя на Фонд „Сигурност на електроенергийната система“ списък с предприятията, **подали заявление по чл. 9 които отговарят на критериите по чл. 8, ал. 1.**

~~(2) Към списъка по ал. 1 доставчикът прилага декларация, с която декларира, че е извършил проверката за допустимост и включените в списъка предприятия отговарят на критериите по чл. 8, ал. 1.~~

~~(3) След проверка на обстоятелствата за допустимост доставчикът изпраща на Министерството на енергетиката в оригинал подадените до него заявления и документи.~~

(24) Фонд „Сигурност на електроенергийната система“ и Министерството на енергетиката по всяко време може да изискват от предприятията документи във връзка с проверката за допустимост. “

Също така, когато административни задължения, които по традиция се изпълняват от публични органи, се прехвърлят върху частноправни субекти, е от съществено значение да бъде осигурено адекватно компенсиране. Такава компенсация следва да покрива пълния обхват на допълнителните разходи, поемани от доставчиците — включително разходи за персонал, надграждане на ИТ системи, управление на документация и други административни разходи. Без ясен механизъм за възстановяване на разходите, заложен в постановлението, доставчиците биха били принудени да поемат разноски, които

излизат извън техните законови функции, което подкопава както принципа на справедливост, така и финансовата устойчивост.

На последно място, но не по значение - проектът на постановление създава съществени рискове за ликвидността на доставчиците. Като ни задължава да обработваме заявления, да проверяваме допустимостта и да изплащаме компенсации преди да получим възстановяване от Фонда, постановлението на практика ни принуждава да използвам собствения си капитал за изпълнението на държавни политики. Това ни излага на значително финансово напрежение, особено предвид добре известните забавяния при плащанията от страна на Фонда.

За да бъде смекчен този риск, постановлението следва да предвиди мерки за ликвидна подкрепа за доставчиците. При липсата на такива мерки ние се оказваме натоварени с финансови рискове, които по право принадлежат на органа, управляващ държавната помощ. Това не само застрашава оперативната ни стабилност, но и противоречи на принципите на пропорционалност и предвидимост, заложи в рамките на ЕС за държавни помощи, включително CISA и в ЗДП.

В допълнение, за да се избегнат потенциални спорове и да се осигури предвидимост в отношенията между страните, предлагаме в чл. 14 да бъде добавена нова алинея, чието съдържание не изменя по същество предложения механизъм, а единствено цели да гарантира правната яснота и финансовата предвидимост, като се предотвратяват бъдещи спорове между предприятията и доставчиците:

„(3) Средствата, които доставчиците възстановяват към Фонд „Сигурност на електроенергийната система“ по ал. 2, се считат за дължими от съответното предприятие към доставчика и следва да бъдат възстановени в срок не по-късно от този, предвиден в договора между доставчика и Фонда.“

С настоящото становище настояваме проектът на постановление да бъде преразгледан така, че:

1. Проверките за допустимост и контролът да останат **в компетентността на Министерството на енергетиката или на Фонд „Сигурност на електроенергийната система“**. Предлагаме, също така, на доставчиците да бъде предоставян изчерпателен поименен списък на предприятията, които ще имат право на компенсации. Това би позволило още по-голяма прозрачност и оперативна яснота, като се премахнат потенциални съмнения относно допустимостта на отделните кандидати. Това не отменя подаването на декларации от страна на потребителите, в които те изразяват своето желание да участват в програмата и поемат ангажимент да спазват изискванията.
2. При неизбежно възлагане на допълнителни задачи на доставчиците да се предвидят ясни механизми за **компенсация на разходите и ликвидна подкрепа**.
3. Да се включи решаване на проблема с **изравняването на количествата при смяна на доставчик**, с прозрачен и справедлив механизъм за избягване на грешки и финансови спорове.

Оставаме ангажирани с осигуряването на прозрачна и справедлива реализация на схемата, но отговорно заявяваме, че това изпълнение не бива да става за сметка на прехвърлянето на публични административни функции върху частни пазарни участници, без признание на свързаните с това разходи и рискове.

Изразяваме готовност за участие в работна среща по разработването на нормативния акт, като считаме, че участието на членовете на АТЕБ е обосновано, тъй като ние сме основните изпълнители на мярката и пряко засегнати от нейното прилагане, а също така притежаваме необходимата експертиза за нейното практическо осъществяване.

С уважение,

Валери Дреников

Председател на УС на АТЕБ

**VALERY
IVANOV
DRENIKOV**

Digitally signed by
VALERY IVANOV
DRENIKOV

Date: 2025.10.07
13:33:28 +03'00'